

Planuri de lecții comentate

CHINA ANTICĂ

Lecție de predare-învățare la clasa a V-a

1. Condițiile naturale ale Chinei antice.

- China, țara cea mai populată din lume, se întinde din centrul Asiei, până la Oceanul Pacific
- teritoriul Chinei este împărțit în trei părți :
- China de nord
- China centrală
- China de sud.
- China are climă, vegetație, animale și bogății foarte variate.

2. Condițiile istorice ale formării statului și dinastiile conducătoare.

Primul stat chinez s-a format în mileniul III î.e.n. în China de nord în regiunea Fluviului Galben și a avut mai multe dinastii conducătoare, iar noi vom învăța despre

- a. — Dinastia Qin (256—208 î.e.n.)
- b. — Dinastia Han (208 î.e.n. — 220 e.n.)
- c. — Reformele lui Wang Mang : $\left\{ \begin{array}{l} \text{naționalizarea pământului} \\ \text{reforma monetară.} \end{array} \right.$
- d. — Răscoale $\left\{ \begin{array}{l} \text{a „Sprincenelor roșii“ (17—27 e.n.)} \\ \text{a „Turbanelor galbene“ etc. (184 e.n.)} \end{array} \right.$

3. Ocupația și condițiile de viață :

se ocupau cu :

- Agricultură : $\left\{ \begin{array}{l} \text{— au întărit malurile apelor} \\ \text{— au făcut canale de irigații} \\ \text{— diguri etc.} \end{array} \right.$
- meșteșugurile : $\left\{ \begin{array}{l} \text{— practicau prelucrarea argilei, lemnului,} \\ \text{— fildeșului, metalelor, cu creșterea viermilor} \\ \text{— de mătase etc.} \end{array} \right.$
- Comerțul : $\left\{ \begin{array}{l} \text{— făceau comerț cu caravane pe uscat și pe ape,} \\ \text{— aveau drumuri comerciale care străbăteau Asia} \\ \text{— până în Mesopotamia, ex., Drumul mătăsii} \end{array} \right.$

- b. Organizarea socială : {
1. la conducerea statului antic chinez era dinastia în frunte cu împăratul
  2. aristocrația
  3. țăranii și sclavii care forma clasa exploatată.

- c. Felul de viață : {
- membrii dinastiei și curtea împărătească duceau o viață de lux, trăiau în palate frumos împodobite,
  - țăranii lucrau pământurile, iar sclavii erau crunt exploatați.
  - statul impunea grele taxe și impozite asupra maselor.

4. Cultura : Scrierea, Știința, Artă, Religia.

- a. Scrierea : {
- scriere hieroglifică greu de descifrat,
  - scriau pe pietre, os de fildes, fier etc.
  - după inventarea hirtiei s-a simplificat.

- b. Știința : {
- aveau ample cunoștințe în domeniul matematicii (cartea de calcul)
  - medicinei (Tratat despre friguri)
  - astronomiei (au făcut o hartă a cerului înstelat)
  - geografiei (au realizat primul Seismograf din lume) etc.

- c. Artă : {
- Arhitectura : — au construit palate, temple, pagode, cea mai mare construcție este „Zidul chinezesc” (4000 m)
  - Sculptura : — statui, basoreliefuri (Statuia lui Buddha, etc.)
  - Pictura : — picturi în palate, temple, și ceramică
  - aveau un simț neîntrecut al frumosului.

- d. Religia : {
- chinezii erau politeiști, aveau cultul soarelui, cerului înstelat, avînd la bază o mitologie filozofică.
  - cele mai mari religii erau : Confucianismul, Daoismul, Buddhismul.

Concluzii : — pentru prima dată în istoria Chinei împărăția Han au unit teritoriile care compun China de azi.

- Civilizația chineză a avut o mare influență asupra popoarelor din Orient și chiar a celor din Europa.

Comentariu istoric

1. China antică avea un teritoriu vast și o populație numeroasă, încă din antichitate. Este al treilea stat ca mărime din lume și primul ca număr de locuitori.

Din antichitate teritoriul ei era împărțit în trei :

— China de nord, străbătută de fluviile Sungari și Liuohe și este plasată în bazinul Fluviului Galben.

— China centrală și de est, este traversată de Yantse (Fluviul Albastru)

— China de sud, este străbătută de fluviul Xijiang. În sud-est se află munții Himalaia de 8.882 m. Are condiții prielnice de climă și vegetație.

2. — Epoca legendarei Chine antice începe prin mileniul III î.e.n., în regiunea cursului mijlociu al Fluviului Galben. Treptat China antică devine un mare imperiu la conducerea căruia s-au succedat mai multe dinastii, și își finalizează unitatea teritorială în secolul III e.n., în timpul dinastiei Qin.

Izvoarele istorice dau informații certe despre existența mai multor dinastii, dintre care, în cadrul lecției, vom prezenta două: Dinastia Qin (256—208 î.e.n.) și Dinastia Han (208 î.e.n. — 220 e.n.).

În perioada dinastiei Qin, sub domnia împăratului Huang-ti, se încheie procesul de unificare a Chinei în anul 221 î.e.n. Tot în timpul împăratului Huang-ti, în anul 214, începe construcția „Marelui zid chinezesc”, care se întinde de-a lungul graniței de nord, operă ce era destinată ca zid de apărare în fața invaziei hunilor.

După moartea împăratului Huang-ti, izbucnește prima mare răscoală țărănească din istoria Chinei (209 î.e.n.) condusă de Liu-Bang care a devenit primul împărat al noii dinastii Han (208 î.e.n. — 220 e.n.) pe care o inaugurează Liu-Bang.

Dintre împărații cei mai importanți ai dinastiei Han, amintim domnia lui Han-Wu-ti, cel mai important împărat în timpul căruia se introduce Confucianismul ca ideologie de stat, se duce o politică expansionistă și se desfășoară expediții victorioase împotriva hunilor. (Vezi: *Istoria lumii în date*, Editura Enciclopedică română, București, 1972, p. 21, și Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației* vol. I. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 313 și următoarele).

b. — Către sfârșitul secolului I î.e.n. și începutul sec. I e.n. prestigiul dinastiei Han, slăbește datorită unor puternice intrigi de palat, a înrăutățirii situației țăranilor și a concentrării pământurilor în mâinile celor bogați și extinderea proprietății private.

Datorită nemulțumirilor existente față de dinastia Han, în anul 9 al e.n. cu sprijinul unor familii regale așa numitul Wang Mang „uzurpatorul” înlătură dinastia Han și își ia titlul de împărat și instaurează efemera dinastie Xin „cea nouă” (anii 9—23)

c. În vederea îmbunătățirii situației moștenite, Wang Mang, adoptă un program de reforme dintre care amintim: „naționalizarea tuturor pământurilor”, „reforma monetară”, „reforma instituțională” etc. (vezi: *Lumea Chineză* de Jacques Gernet, Editura Meridiane, Buc. 1985, p. 192—194).

d. — Cu toate acestea situația maselor nu se îmbunătățește, iar în anul 17 al e.n. izbucnește răcoala țărănească a „Sprincenelor roșii” care înlătură pe Wang Mang și va aduce din nou la putere dinastia Han (23 e.n.) Noul împărat Liu Xiu, care va domni sub numele de Guangwudi (25—57 e.n.) înăbușe răscoala „Sprincenelor roșii” în anul 27 e.n. Nemulțumirile continuă.

O altă mare răscoală țărănească izbucnește mult mai târziu în anul 184 e.n.: Răscoala „Turbanelor galbene”, dar răsculații sînt înfrinți și noul împărat Wu-ti va aplica măsuri foarte severe împotriva tuturor neșupușilor. Șirul dinastiilor va continua.

3. a. — Locuitorii Chinei antice, se ocupau cu vânătoarea, agricultura, iar mai tirziu cu practicarea meșteșugurilor ca : prelucrarea argilei fine (ceramica), prelucrarea metalelor, etc. Încă din sec. II î.e.n. în China se cunoștea tehnica producerii oțelului, în vreme ce în Europa această tehnică se va cunoaște către sfârșitul evului mediu (vezi: J. Gernet, *Lumea Chineză* p. 97—98).

În timpul dinastiei Han, se va confecționa roata și carul care vor contribui mult la progresul economic.

Schimbul de mărfuri se intensifică, ceea ce va duce la practicarea comerțului, deschizându-se drumuri comerciale care vor lega lumea chineză, din acea vreme, cu Asia de sud-est și centrală, cu India, Iranul și alte părți ale lumii antice.

b. — Societatea Chinei antice avea o structură socială specifică. La conducerea statului era clasa dominantă (dinastia) în frunte cu împăratul, după care urmau prinți de sînge și aristocrația, grupuri care formau pătura conducătoare. O altă categorie o formau țăranii și sclavii, care alcătuiau clasele exploatate.

În perioada dinastiilor societatea antică chineză era dominată de puternice frământări sociale care se finalizau de cele mai multe ori cu conflicte între masele populare și pătura conducătoare, care încerca să acapareze puterea deplină și absolută.

Societatea Chinei antice nu se putea caracteriza printr-un sistem social sclavagist, deoarece sclavia nu avea o pondere mare. Populația trăia în obști, care aveau după obiceiul pămîntului datorita de a se ajuta între ele.

c. — Pătura conducătoare trăia în palate luxoase, cu parcuri frumoase, purtau haine scumpe cusute cu fire de aur. Făceau ospețe și programe cu muzică, artiști etc.

Țăranii care lucrau pămîntul și care produceau cele necesare vieții, trăiau foarte greu. De multe ori foametea îi silea să-și vîndă pămîntul și copiii, sau să-șiucidă, fenomen social care uneori atingea proporții mari.

Copiii pășteau vitele, aduceau vreascuri pentru foc. Femeile împleteau, torceau, țeseau și creșteau viermi de mătase. Statul strîngea impozitele și ducea pe bărbați cu sutele de mii la corvezi, la construcții de drumuri, canale, fortificații etc.

Cînd toate acestea nu se puteau suporta, începeau răscoale care pînă la urmă erau înfrînte, iar răsculații erau obligați să-și reia mizera lor existență.

4. a. — În ce privește cultura chineză, se poate afirma că era avansată pentru acele vremuri.

Scrierea chineză este o scriere exclusiv hieroglifică, greu de descifrat și datează din sec. XIV—XII î.e.n. Primele scrieri au fost descoperite în vechiul stat Sang. Aici au fost găsite o mulțime de carapace de broaște țestoase, precum și oase, crani, pe care erau gravate cca. 2000 de caractere. (vezi: Vladimir Colin, *Povestea scrisului*, Editura Tineretului, București, 1966, p. 105—110), sau (*Lumea Chineză* vol. I de Jaques Gernet, Ed. Meridiane, 1985, p. 147—148).

b. — Înzestrați cu putere de muncă și îndemînare, vechii chinezi ne-au lăsat multe creații în știință, tehnică și artă. Aveau cunoștințe vaste în domeniul matematicii, medicinei, astronomiei, geografiei, istoriei, agriculturii. Chinezii cunoșteau teorema lui Pitagora. Din secolul II e.n. datează „Cartea de calcul”. Mai veche este *Arta calculului*, sec. II î.e.n. etc. În domeniul tehnicii au inventat moara cu manivelă, ce se folosea în perioada dinastiei Han. În dome-

niul istoriei amintim opera „Memorii istorice” ale lui Sima Qian (135 î.e.n.) Chinezii au inventat hîrtia, tiparul, cerneala, praful de pușcă etc. (vezi: Ovidiu Drîmba, *Istoria Culturii și Civilizației*, vol. I. Ed. St. și Enciclopedică, București, 1984, p. 347—353), sau *Lumea Chineză*, vol. I, p. 216.

c. — În China arta a înflorit începînd cu mileniul I, î.e.n. dar cele mai mari realizări datează din timpul dinastiei Qin și Han. În arhitectură chinezii erau mari cunoscători, construind opere de seamă ca: palate, temple, pagode, poduri, porți monumentale, care erau diferite de ale altor popoare. Dintre construcțiile cele mai de seamă amintim: „Marele zid chinezesc” lung de 4000 km, ce se întindea de-a lungul granițelor țării, mai mult în partea nordică. Zidul trecea peste munții, apele și cîmpiile secetoase și văile adînci ale Chinei. Început în sec. al III-lea î.e.n. zidul a fost continuat în secolele următoare întărindu-i-se turnurile de apărare și meterezele. Zidul era atît de lat că puteau merge deasupra lui 6—7 călăreți unul lîngă altul.

Chinezii erau mari artiști și în domeniul sculpturii. Epoca Han, cunoaște un deosebit avînt al artei. Dintre operele sculpturale amintim: „Cărămida funerară” din epoca Han, „Vas pentru vin cu desene”. Operă sculpturală importantă este „Statuia lui Budha”.

Pictura chineză în antichitate se practica împreună cu caligrafia. Din epoca Han, au rămas urme de pictură parietală, care împodobeau templele, palatele etc. Ca materiale de lucru erau folosite mătasea etc. (a se vedea: Marin Nicolau-Golfin, *Istoria artei*, vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 116—117), și Ovidiu Drîmba, *Istoria Culturii și Civilizației*, vol. I, Edit. Șt. și Enciclop. București, 1984, p. 361.)

d. — Ca dovadă a credinței religioase a chinezilor, sînt cele peste 200.000 de oase de ghicit din antichitate. Aveau o credință politeistă. Cele mai mari religii ale Chinei antice au fost: Confucianismul, Daoismul și Budhismul, care pătrunde în sec. I și se răspîndește în întreaga Chină. (vezi: Mircea Eliade, *Istoria Credinței și a ideilor religioase*, Editura Științifică și Enciclopedică, vol. II, Buc., 1986, p. 7—106).

Concluzii — China, țară mare cu o populație numeroasă, a avut încă din antichitate o puternică influență politică, social-economică și culturală în întreaga Asie, influență care va ajunge pînă în Europa.

Încă din antichitate China a avut legături cu restul lumii, prin drumurile comerciale, care au legat-o de India, Persia, Egipt, Grecia, Bizanț etc.

Din punct de vedere al culturii și civilizației, China a dat lumii mai mult decît a primit, avînd în vedere că ei au fost primii care au descoperit hîrtia de scris, praful de pușcă, etc. și au creat opere de artă specifice lor.

Indicații metodice

În vederea formării unei imagini cît mai clare despre China antică, la nivelul clasei a V-a, am recurs la cîteva modalități metodice pe care le-am considerat adecvate ca: folosirea hîrții Chinei antice, atlasul geografic și atlasul istoric, în vederea obișnuirii elevilor să lucreze cu aceste mijloace.

Este foarte utilă conversația permanentă cu clasa.

Trecînd la partea politică, vom accentua că pe acest teritoriu al Chinei, încă din antichitate a locuit un popor mare a cărui unitate etnică s-a menținut în cadrul aceluiași teritoriu, cunoscînd progrese economice și sociale specifice.

Vom sublinia că în milenara sa istorie, la conducerea Chinei antice s-au succedat mai multe dinastii, a căror dominație de cele mai multe ori a avut tendința spre absolutism și expansiune.

În acest sens vom analiza, cu clasa, lectura II-a din manualul de istorie, accentuând caracterul de clasă al Dinastiilor Qin și Han, scoțind în evidență structura socială, felul de viață, frământările sociale și reformele care au avut loc mai cu seamă în perioada dinastiei Han.

În vederea formării unei imagini cât mai clare despre scrierea chineză, vom prezenta în fața elevilor caracterul hieroglific al scrierii chineze, și vom sublinia că este asemănătoare cu scrierea japoneză, coreeană etc. (din : Vladimir Colin, *Povestea scrisului*, Editura tineretului, București, 1966, p. 105).

Se vor accentua bogatele cunoștințe științifice ce le aveau în multe domenii de activitate, scoțindu-se în evidență valoarea științei și culturii chineze, precum și influența acesteia în afara granițelor Chinei.

Cît privește arta Chinei antice, vom prezenta imagini reproduse din arhitectură, sculptură, pictură, căutînd să le analizăm împreună cu elevii, în vederea formării și dezvoltării capacității de a caracteriza o operă de artă din diverse domenii.

Fiind la capitolul artă, vom cere elevilor să scoată în evidență caracteristicile „Marelui zid chinezesc” și al materialelor de construcție, precum și frumusețea și gingășia celorlalte opere de artă, în vederea formării și a gustului pentru frumos. (vom prezenta „Pagoda celor șapte fericiri”, „Buddha pe tronul în formă de lotus”, „Plimbarea cu șareta” etc., — din manualul de istorie și din Ovidiu Drimba, *Istoria Culturii și Civilizației*, vol. I, p. 336 și următoarele).

Cînd vom vorbi despre religie, vom căuta să formăm la elevi convingerile realiste despre lume și viață, subliniind că religiile au un caracter de clasă și istoric.

În finalul lecției vom solicita pe elevi să arate însemnătatea civilizației lumii chineze, în perioada antică, prin ce se caracterizează originalitatea culturii și artei chineze, și care a fost rolul chinezilor în evoluția civilizației universale.

— este bine a se face lecția într-o oră de 50' de comunicare. .

Verificarea cunoștințelor elevilor se poate face și printr-un test întocmit pe baza cunoștințelor transmise, test care poate fi făcut de fiecare profesor, ca de ex :

1. Arătați în cite părți a fost împărțit teritoriul Chinei antice ?
2. În ce perioadă a domnit dinastia Qin și Han și care au fost reformele sociale înfăptuite în timpul dinastiei Han ?
3. Care au fost clasele sociale în China antică ?
4. Care era ocupația locuitorilor Chinei antice ?
5. Arătați care a fost cea mai mare construcție și pentru ce a fost construită ?
6. Ce concepție religioasă aveau vechii chinezi și care au fost religiile principale ale Chinei antice ?

BIBLIOGRAFIE

1. JAUQUES GERNET, *Lumea Chineză*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1985.
2. *Istoria lumii în date* — sub conducerea academicianului prof. Andrei Oțetea, Editura Enciclopedică Română, București, 1972.
3. OVIDIU DRIMBA, *Istoria Culturii și Civilizației* vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
4. CLAUDIU GIURCĂNEANU, *Statele pe harta lumii*. Editura Politică, București, 1983.
5. VLADIMIR COLIN, *Povestea Scrisului*, Editura Tineretului, București, 1966.
6. BICHMAN ELIZA — GEORGIAN LUCIA, *Manual pentru clasa a V-a, Istoria antică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
7. MARIN NICOLAU-GOLFIN, *Istoria Artei*, vol. I. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
8. MIRCEA ELIADE — *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

prof. Pop Nicolae
Școala Generală Apa,
județul Satu Mare.

POPOARELE PREGOLUMBIENE

Istorie medie universală ; clasa a VI-a

I. Amerindienii pînă la fărîirea marilor civilizații : maya, aztecă și incașă¹

- a) continentul american a fost populat cu peste 30—40.000 de ani în urmă: mare diversitate lingvistică ;
- b) grad diferit de dezvoltare economico-socială.

II. Aztecii

1. Imperiul aztec² (Mexic)

- a) confederația a trei orașe — state (1426—1521) ; hegemonia aztecă ;
- b) conducători însemnați : Itzcoatl (1428—1440), Moctezuma I (1440—1469) ; Moctezuma II (1503—1520).

2. Viața economică, casnică și de trib :

- a) agricultura — baza ; „grădini plutitoare“³ ;
- b) meșteșugurile, cu precădere casnice⁴ ;
- c) comerțul, mare dezvoltare⁵ — domina trocul ;
- d) Tenochtitlán (1325) — grandios centru urban ; 500.000 locuitori⁶.

3. Organizarea societății ; coexistă forme tribale și sclavagiste⁷

- a) trib — frații (4) — ginți (20) — familii ;
- b) împăratul — semidivinitate ; Marele Consiliu ;
- c) clase și categorii sociale :
— nobilii, preoțimea, mare autoritate ;